

До ювілею професорки Наталії Олексіївни Виноград

Розглянуто життєвий шлях і науково-педагогічну діяльність видатної української вченої Наталії Олексіївни Виноград – доктора медичних наук, професорки, яка протягом багатьох років очолює кафедру епідеміології ДНТ Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Охарактеризовано ключові етапи її професійної діяльності та значний внесок у становлення епідеміології, паразитології, вірусології, мікробіології й біологічної безпеки в Україні. Особливо акцентовано на її дослідженнях крайової патології на території України та участі в науково-практичному забезпеченні протидії епідемічним ускладненням в Україні, в тому числі пандемії COVID-19. Також висвітлено роль ученої у підготовці державних нормативних документів з питань епідеміології, паразитології та біобезпеки, її науково-педагогічну роботу та головні наукові досягнення.

Ключові слова: Н. О. Виноград, епідеміологія, вірусологія, крайова патологія, біологічна безпека.

Наталія Олексіївна Виноград народилася 28 серпня 1956 року в селі Старий Кривин Хмельницької області. У 1979 р. закінчила з відзнакою санітарно-гігієнічний факультет Львівського державного медичного інституту (нині – ДНТ Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького). Відтоді її професійна

доля нерозривно пов'язана зі Львовом і медичною наукою. Почавши кар'єру молодшим науковим співробітником Львівського НДІ епідеміології та гігієни, вона пройшла шлях від лаборанта й асистента до доцента, а згодом – доктора медичних наук (1996) і професора (2001).

Понад три десятиліття професійної діяльності Наталії Олексіївни пов'язані з Львівським національним медичним університетом імені Данила Галицького. Від 1996 р. вона очолює кафедру епідеміології, зберігаючи найкращі традиції епідеміологічної школи та впроваджуючи сучасні підходи до розвитку освіти і практичної охорони здоров'я. Під її керівництвом кафедра стала потужним науково-освітнім осередком, де поєднуються фундаментальні знання, сучасні освітні технології та практична підготовка фахівців. Від лютого 2007 до січня 2008 р. була керівником кафедри мікробіології й епідеміології НМА імені П. Л. Шупика.

Науковий шлях Наталії Олексіївни Виноград тісно пов'язаний із класичними традиціями вітчизняної епідеміології. Професорка Н. О. Виноград є однією з провідних українських учених у галузі епідеміології, паразитології, мікробіології, вірусології, біобезпеки, біозахисту та протидії біологічним загрозам. У 1990 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Ефективність інтерферону та його індукторів при експериментальній хламідійній інфекції», а у 1996 р. – докторську дисертацію «Мікробіологічні та вірусологічні аспекти лабораторної діагностики та інтерферонотерапії генітальних інфекцій». Науковий доробок професорки Н. О. Виноград вирізняється фундаментальністю й практичною спрямованістю. У кандидатській дисертації вона експериментально обґрунтувала ефективність застосування інтерферону та його індукторів при хламідійній інфекції, що стало важливим кроком у розумінні можливостей імунomodulaції при внутрішньоклітинних патогенах. У докторській дисертації вперше комплексно вивчено поширеність генітальних інфекцій (зокрема невенеричної природи) у Західноукраїнському регіоні, досліджено інтерфероновий статус хворих та можливості його корекції. Наукова новизна полягала у розробці критеріїв епідеміологічного нагляду за генітальними інфекціями невенеричної природи; вивченні впливу інтерферону та його індукторів на хламідії як в експерименті, так і в клініці; удосконаленні лабораторної діагностики генітальних інфекцій (мікробіологічних і вірусологічних аспектів);

обґрунтуванні схем інтерферонотерапії, спрямованих на підвищення ефективності лікування та зменшення рецидивів. Практичним результатом цих досліджень стало впровадження удосконалених методів діагностики й лікування в лабораторних підрозділах і закладах охорони здоров'я, а також у педагогічний процес медичних вишів. Подальші наукові пошуки Наталії Олексіївни охопили крайову епідеміологію природно-осередкових інфекцій (геморагічні гарячки, арбовірусні інфекції, лептоспіроз, вірусний кліщовий енцефаліт, Ку-гарячка, іксодовий кліщовий бореліоз тощо), а також питання біобезпеки та готовності системи охорони здоров'я до надзвичайних ситуацій біологічного ґенезу. Під її керівництвом розробляються алгоритми протиепідемічного забезпечення населення, зокрема в умовах воєнного стану, на деокупованих територіях та для внутрішньо переміщених осіб. Результати досліджень мають пряме практичне значення і стали вагомим внеском у розвиток сучасної епідеміології та системи біологічної безпеки держави.

Професорка є авторкою понад дев'яти сотень наукових і навчально-методичних праць, серед яких монографії, підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації, винаходи та патенти, які широко використовуються в навчальному процесі й практичній діяльності закладів охорони здоров'я України.

Особливу увагу Наталія Олексіївна приділяє підготовці майбутніх лікарів – студентів, магістрантів, лікарів-інтернів, а також професійному вдосконаленню слухачів післядипломної освіти. Її викладацький стиль вирізняється поєднанням високої вимогливості, глибокої принциповості та щирої уваги до кожного здобувача освіти. Вона вміє доступно й переконливо доносити складний матеріал, поєднуючи фундаментальні теоретичні знання з актуальними практичними випадками, сучасними освітніми технологіями та реальними викликами системи охорони здоров'я.

Наталія Олексіївна читає лекції українською та англійською мовами, є автором і співавтором численних навчальних посібників і підручників, які витримали кілька перевидань і широко використовуються в медичних закладах вищої освіти України. Серед них – «Медична мікробіологія, вірусологія та імунологія», «Епідеміологія», «Загальна епідеміологія», «Спеціальна епідеміологія», «Військова епідеміологія», «Біологічна безпека», «General Epidemiology» (англомовний посібник), а також методичні рекомендації для інтернів і студентів. Її навчальні матеріали вирізняються чіткістю структури, наявністю питань для самоконтролю, тестових завдань і ситуаційних задач, що допомагає здобувачам освіти не лише засвоювати знання, а й формувати практичні навички прийняття рішень у реальних епідемічних ситуаціях.

Під керівництвом професорки Виноград Н. О. на кафедрі активно працює студентський науковий гурток, вона особисто підтримує молодих дослідників, заохочує до участі в конференціях і міжнародних наукових форумах. Чимало іноземних студентів/магістрантів, які починали навчання на кафедрі, згодом обирають саме епідеміологію, розуміючи її стратегічну важливість для національної безпеки. Педагогічний підхід професорки базується на переконанні, що епідеміолог – це не лише фахівець із глибокими знаннями, а й людина високої відповідальності, яка має вміти оцінити і мінімізувати ризики для життя і здоров'я людей. Вона виховує в учнів принциповість, аналітичне мислення, готовність до роботи в умовах надзвичайних ситуацій і розуміння того, що епідеміологія – професія суспільно значуща. Завдяки такому стилю викладання кафедра епідеміології стабільно готує значну частину інтернів за спеціальністю в Україні і залишається привабливою для іноземних студентів.

Наталія Олексіївна є авторитетним наставником, підготувала численних кандидатів наук, є членом спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій і активно підтримує розвиток сучасних наукових досліджень та міжнародної співпраці.

Високий авторитет професорки Наталії Олексіївни Виноград підтверджується її багаторічною державною та експертною діяльністю. Вона виконувала функції головного спеціаліста МОЗ України за спеціальністю «Епідеміологія», радника Міністра з питань біобезпеки МНС України, експерта ВООЗ із реагування на біологічні загрози, Почесного посла Американської асоціації мікробіологів в Україні. Активно працювала в Оперативному штабі МОЗ України з реагування на пташиний (2005-2006) і пандемічний (2009) грип, безпосередньо брала участь в експедиціях і заборах матеріалу для досліджень. Під час пандемії COVID-19 виконувала обов'язки радника міністра охорони здоров'я України з питань біобезпеки. Вона є членом комісії з біобезпеки Ради національної безпеки і оборони України, експертом МОЗ України за фахом «Епідеміологія». І сьогодні Наталія Олексіївна є активним учасником державних експертних груп із реагування на спалахи особливо небезпечних інфекцій та пандемій, бере участь у розробці нормативних документів з епідеміології та паразитології, консультуванні Міністерства охорони здоров'я України, органів державної влади та закладів охорони здоров'я. Вона є членом вітчизняних і закордонних професійних товариств, зокрема очолює західноукраїнську філію Асоціації біобезпеки України, є членом правління Всеукраїнської асоціації мікробіологів, епідеміологів та паразитологів імені академіка Д. К. Заболотного.

Із перших днів повномасштабної російської агресії професорка Виноград Н. О. продовжує активно працювати над забезпеченням біологічної безпеки держави. Нею розроблені методичні рекомендації щодо протиепідемічного забезпечення населення на деокупованих територіях України, організації медико-санітарного супроводу внутрішньо переміщених осіб та протидії сучасним біологічним загрозам в умовах воєнного стану. Її експертні висновки та практичні рекомендації широко використовуються у роботі закладів охорони здоров'я, органів влади та сил реагування. Як експерт із питань епідеміології та біобезпеки, вона систематично бере участь у брифінгах МОЗ України, виступає на телебаченні, радіо та в інших засобах масової інформації, завжди залишаючись принциповою, чіткою та відповідальною в оцінюванні подій і фактів.

Значний внесок професорки Н. О. Виноград у розвиток медичної науки і біобезпеки України відзначений державними, відомчими та професійними нагородами. За особистий внесок у справу гарантування національної безпеки і оборони України, зразкове виконання службових обов'язків і професіоналізм її нагороджено відзнакою РНБО України – нагрудним знаком «Захисник України», а за значний особистий внесок у державне будівництво, зміцнення обороноздатності, соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю – високою державною нагородою – Орденом княгині Ольги III ступеня, що стали визнанням її багаторічної самовідданої праці в інтересах держави.

Водночас найбільшою цінністю Наталії Олексіївни залишаються її людські якості. Вона є мудрим керівни-

ком, вимогливим і справедливим наставником, талановитим педагогом, відкритою, щирою та небайдужою людиною, яка завжди підтримує колег. В інтерв'ю вона скромно говорить про свої здобутки і нагороди, підкреслюючи, що це визнання всієї когорти епідеміологів та її вчителів. Наталія Олексіївна неодноразово наголошувала, що епідеміологія – це відважна професія, у якій гинуло багато фахівців, а головне завдання – захистити життя і здоров'я людей. Її професійний авторитет, життєва мудрість і невичерпна енергія заслужили глибоку повагу наукової спільноти та медичної громадськості.

Колектив кафедри епідеміології ДНТ Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького щиро і щиро вітає з ювілеєм завідувачку кафедри, доктора медичних наук, професорку Наталію Олексіївну Виноград – видатну українську епідеміологиню, науковицю, фахівчиню з питань біобезпеки та біозахисту, наставницю багатьох поколінь лікарів.

Ця особлива подія є чудовою нагодою висловити глибоку повагу, щиру вдячність і захоплення людиною, чий життєвий і професійний шлях став прикладом безмежної відданості медицині, науці, освіті та служінню Україні.

Бажаємо ювілярці міцного здоров'я, довгих років плідної праці, миру, благополуччя та подальших наукових здобутків. Нехай Ваша багаторічна відданість справі продовжує слугувати прикладом для колег і учнів, а заслужена повага наукової спільноти супроводжує Вас у всіх починаннях.

*Колектив кафедри епідеміології ДНТ
Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького.*

To the anniversary of professor Nataliya Oleksiivna Vynograd

SUMMARY. The article examines the life path and scientific-pedagogical activity of the outstanding Ukrainian scientist-epidemiologist and virologist Nataliya Oleksiivna Vynograd – Doctor of Medical Sciences, Professor, who for many years has been heading the Department of Epidemiology of the Danylo Halytsky Lviv National Medical University. The key stages of her professional development and significant contribution to the advancement of epidemiology, virology, and biological safety in Ukraine have been characterized. Particular attention was paid to her research on regional

pathology in Ukraine and her participation in the scientific and practical support of the response to the COVID-19 pandemic. The scientist's role in the development of state regulatory documents on epidemiology, parasitology, and biosafety, as well as her scientific-pedagogical work and main scientific achievements are also highlighted.

Keywords: N. O. Vynograd; epidemiology; virology; regional pathology; biological safety.

Конфлікт інтересів / Conflict of interest. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. The authors have no conflict of interest to declare.

Інформація про фінансування / *Funding statement.*

Робота не мала зовнішніх джерел фінансування. *No external funding was received for this article.*

Заява щодо використання ШІ / *AI usage statement.*

У підготовці статті ШІ не використовувався. *No AI was used in the preparation of the article.*

Надійшла до редакції / *Received for editorial office on 22.08.2026.*

Прийнята після рецензування / *Accepted after review on 25.08.2026.*

Подана до друку / *Submitted for printing on 11.09.2026.*